

El gran director, entre

Gràcies per ser tants i no us dono les gràcies per ser tan joves perquè això no té cap mèrit." D'aquesta manera saludava el cineasta italià Bernardo Bertolucci les persones que omplien de gom a gom l'Aula Magna de l'edifici que la Universitat Pompeu Fabra (UPF) ocupa al capdavant de la Rambla. El director italià, que era a Barcelona per presentar la seva darrera pel·lícula, *El Petit Buda*, estava d'un bon humor evident. Igual com va passar amb Dennis Hopper fa uns mesos, la resposta dels estudiants va ser entusiasta. Les estrelles del cinema no s'acosten cada dia a la universitat i si hi ha l'oportunitat d'estar una

Bertolucci parlà, a la Pompeu Fabra, de les seves pel·lícules i de les conviccions personals que l'han dut a fer *El Petit Buda*.

estona amb elles dins la mateixa sala no és qüestió de deixar-s'ho perdre.

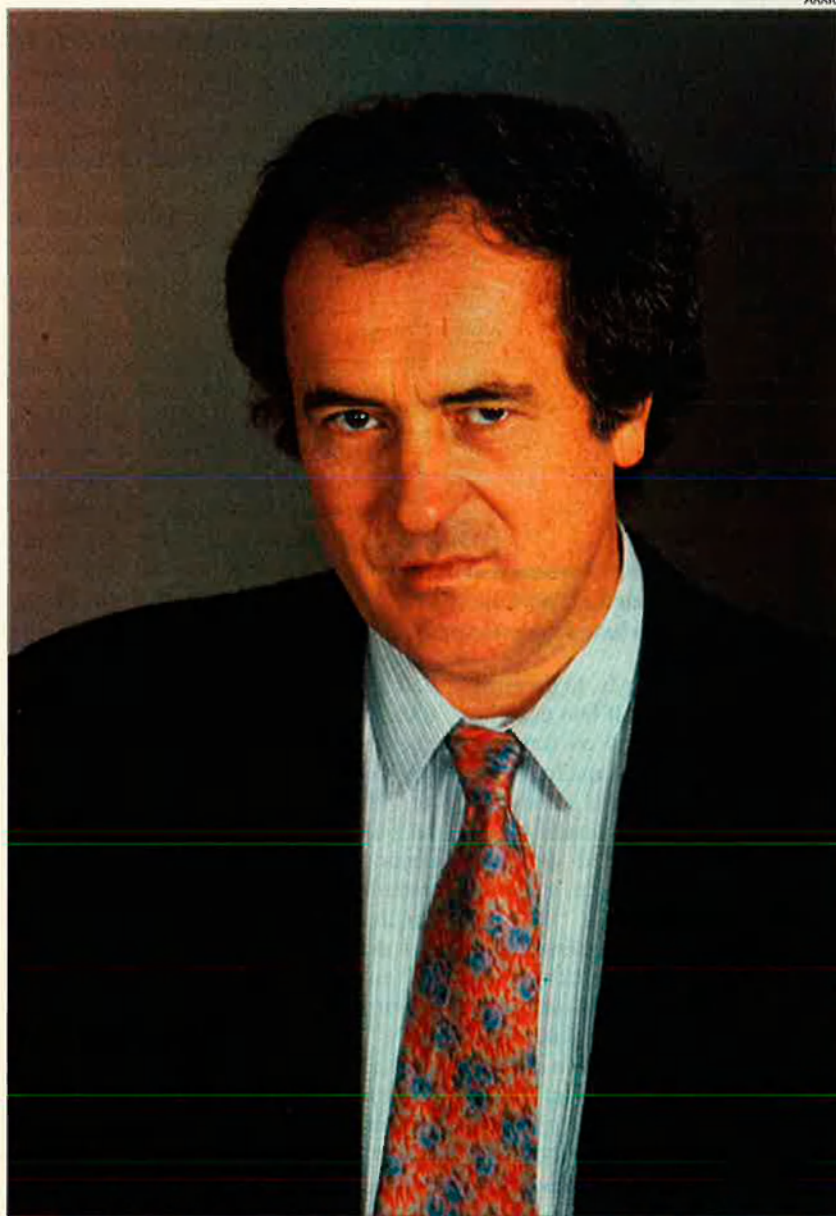
Alguns s'ho van perdre, però, i es van haver de conformar amb seguir l'acte des d'una aula on hi havia instal·lada una gran pantalla de televisió. Però sí que van poder assistir a l'arribada del director, que el personal de la universitat tenia assajada des de feia dies. Bertolucci baixa del cotxe. Les autoritats universitàries el reben a la porta de l'edifici. Els bidells indiquen amants el camí a seguir. Els estudiants es fan a una banda perquè el seguici pugui passar. L'ascensor està preparat. Els guàrdies de seguretat prohibeixen l'entrada de càmeres i fotògrafs. Bertolucci entra a la sala i tothom estira el coll per poder-lo veure millor. Tot ha anat bé. Si segueix així, Bertolucci s'endurà la impressió que la UPF és una universitat moderna i eficient.

El presentador de l'acte va destacar com una de les característiques principals del cinema de Bertolucci el fet que "transmet coneixement". Per la seva banda, el cineasta confessava que era la primera vegada que sentia parlar català i que al principi ho havia entès tot, com si es tractés d'un dialecte del nord d'Itàlia, però que cap al final no havia entès res de res. Malgrat tot, es decideix de comú acord continuar en català i en italià, traduint només les paraules imprescindibles.

La universitat era plena de cartells que anunciaven la vinguda i la conferència de Bertolucci. "No he fet mai una conferència en la meua vida i no serà aquesta la primera", va dir el cineasta. La suposada conferència es convertia així en un col·loqui obert amb estudiants i professors. Bertolucci se situava ja des de bon començament en un terreny que domina perfectament, el de la improvisació, encara que després contestés cada pregunta amb una petita conferència.

El director italià va començar parlant dels seus inicis i dels seus mestres. De la primera pel·lícula, feta quan només tenia 21 anys. Del cinema dels anys 60, que per ell tenia tanta importància que es convertia en qüestió de vida o mort. "Per Rossellini o per Godard jo m'hauria barallat físicament", afirmava convençut Bertolucci, i la seva mirada deixava entreveure que la devoció per aquests dos directors no ha minvat gaire, tot i que potser la força dels seus cops de puny sí que ho ha fet. No és debades que ja en la seva segona pel·lícula, *Abans de la revolució*, un dels personatges exclama com si fos un crític de guerra: "No es pot viure sense Rossellini."

Bertolucci també va voler recordar Fellini, que, en opinió seva, va morir d'una gran depressió, davant la situació general d'Itàlia i el fet

ortals

que en els darrers quatre anys ningú li hagués volgut produir cap film. Els estudis de muntatge d'*El petit Buda* eren al mateix carrer on vivia Fellini, i això va fer que tots dos directors coincidissin algunes vegades. Segons Bertolucci, Fellini no acabava d'entendre que tothom el considerés el "número 1", i en canvi ell es veïés obligat a no treballar.

La situació política i social del país també va marcar Bertolucci: "Va arribar un moment en què no vaig poder suportar la realitat d'Itàlia. Vaig marxar perquè em faltava l'oxigen. Envoltat de corrupció pertot arreu, no trobava idees pels meus guions i em sentia incapaç de fer cinema. A més, durant els anys 80, el cinisme es va desenvolupar paral·lelament a la corrupció, i és tant o més perillós que aquesta. Vaig optar per l'evasió i vaig marxar tan lluny com vaig poder. A la Xina. I he de dir que m'hi vaig sentir millor que a Itàlia."

Fruit d'aquest exili voluntari han estat les tres darreres pel·lícules del director: *L'últim emperador* (rodada a la Xina), *El cielo protector* (al Magrib) i *El petit Buda* (a l'Àsia i els EUA). Tres pel·lícules que formen una mena de trilogia, encara que ell mateix reconeix que va ser *a posteriori* quan es va adonar que totes elles tenien un nexa comú. I és que en aquests tres films, l'allunyament físic del seu país ha fet que Bertolucci s'allunyi també dels temes autobiogràfics, que fins aquell moment havien estat una constant en el seu cinema.

Pel que fa a les acusacions d'haver-se passat a un cinema més comercial i en sintonia amb els interessos que imperen a Hollywood, Bertolucci es defensa: "Amb la caiguda del Mur de Berlín, desapareix una mena d'utopia possible. Sense voler renegar de res, jo crec que les persones canvien. Només els estúpids o els grans genis no canvien mai de mentalitat. Però jo crec que la utopia continua estant present en els meus films. De fet, jo penso que el meu cinema és com un únic film, on canvien petits detalls i potser la meva actitud a vegades. Però la música és sempre la mateixa."

Les persones que omplen la sala han nascut majoritàriament entre *l'Últim tango a París* (1972) i *Novecento* (1976), i no se'ls acudiria mai anar a veure una pel·lícula a Perpinyà. Bertolucci reconeix que se li fa difícil parlar amb un públic tan jove, perquè no sap quin bagatge tenen ni quines pel·lícules han vist i quines no els estudiants que seuen fascinats al seu davant. Havia arribat l'hora de parlar d'un tema més actual: el budisme. En aquest sentit, el director italià va professar la seva admiració per aquesta

Bertolucci amb la seva dona. El director italià creu que encara no és el moment de fer una pel·lícula sobre la situació política del seu país.

religió i es va autodefinir com a "budista *amateur*", encara que també va fer seves les paraules de Buñuel: "Gràcies a Déu sóc ateu".

Enmig de constants gesticulacions, Bertolucci explica que, gràcies a *El petit Buda*, ha descobert aquesta religió. I ho ha fet com si fos un nen, perquè el seu coneixement previ del budisme era nul. "El film no és una reflexió filosòfica, sinó més aviat una invitació a descobrir aquest nou món que per a la majoria de nosaltres és el budisme i que té coses molt vàlides per a la nostra societat occidental", diu el popular cineasta, procurant fugir en tot moment del to de proselitisme que caracteritza els qui es dediquen a captar nous conversos.

Cap al final del col·loqui, un estudiant afirma no entendre com la situació actual d'Itàlia no és una bona font d'inspiració per a un director de cinema. Respon el director: "Cal una mica de temps. No puc pretendre fer un film ara, perquè la temperatura és massa alta i la realitat canvia diàriament al meu país. De tota manera, si he tornat a Itàlia és perquè sóc conscient que les coses van canviant. Però per canviar no n'hi ha prou amb ficar 200 o 300 polítics a la presó, i alguns centenars d'industrials. Cal un canvi de mentalitat i una reflexió col·lectiva, perquè el cinisme està molt estès; cal que tots plegats fem un examen de consciència col·lectiu."

A més d'examinar la seva consciència, Bertolucci vol rodar el proper estiu una petita història d'amor, de costos reduïts, i més a llarg termini, reprendre la idea de *Novecento* i narrar una història que vagi des de 1945 fins a l'actualitat. De *Novecento*, el director afirma que va representar el seu "màxim nivell d'utopia i d'ingenuïtat". I potser l'enyorança d'aquesta ingenuïtat pròpia de la joventut va ser la que el va fer escriure al llibre d'honor de la Facultat: "Veient aquests estudis de comunicació audiovisual em vénen ganes de tornar a la universitat, i no tant per les excel·lents instal·lacions com pels seus estudiants."

Martí Estruch